

bavit eventus. Nam quum pridie Non. Nov. primam itineris stationem reliquisset, invenit litteras satis iocosas motoria optime promoveri. Day addiderat sperare sese ceteros non assecuturos esse, quam ipsi adepti essent trigesimum punctum gradus octogesimi primi. Sed immatura fuit ea iactatio. Nam quum vix tria kilometra addidissent, asperam nactus viam omnia videre se testatus est adversa, aliquantum petrolei et olei prodigitur ibi, et quum inde proserpsissent kilometra septem, in pyxide conditiva reliquerunt litteras: Fractum esse cylindrum motorium secundum Dayi. Qui unum reservaverat cylindrum, quo reffectum erat quod Lashly administrabat motorium. Quod longum erat motorium Dayi ita mutare, ut tribus moveretur cylindris, constituerant hoc relicto cum altero ire pergere. Sed iam postridie kal. Nov. relicta etiam hac altera trahea, nam saepius iisdem quibus antea vitiis defecerat, quemadmodum a Scotto imperatum erat, auxiliares antecesserant ipsi trahentes pondera.

Sed revertendum puto ad Scottum, principem. Qui quum ex promontorio « Armitage » trahea eexissent, eodem die revertendum statuit ad promontorium Evanium in hibernaculum, quo perventum est vesperti hora nona, confectis eo die kilometris duobus et quadraginta. Sed usus molliore calceamento sauciis pedibus pervenit et inflammata commissura ossium. Tandem kal. Nov. anno 1911 Scottus cum lectis viris et cum equulis iter poli ingressus est. Quinque horis ad promontorium Tabernarium pervenit surgente tempestate. Hic constituerunt tripartito incedere, et nocturna facere itinera. Aderant ad tabernam canes et cum magno photographico apparatu Ponting.

A. d. III Non. in primam stationem est ventum. Eum locum praeterierant motoriae traheae ante quinque dies. Scottus, quum pridie Nonas rescivisset fractum

cylindrum, exclamavit: Ergo effluxit illud somnium: magno nobis motoria fore usui. Postridie ex Cella Angulari e regione tria nigra puncta conspecta sunt. « Haud scio » inquit, « an sit relictum motorium cum traheis onerariis. O spem ereptam! Maiora de vehiculis sperare coeperam, quum viderem ascendere in Limen. » Et quum vidisset die postero factum quod suspicatus erat, iudicavit motoriis caeli noceri frigoribus, cui rei remedium excogitari posse, utilia esse posse in illis polaribus regionibus demonstratum esse.¹

¹ Haec scribenti a tabellario affertur folium ephemeridis imaginatae, h. e. ornatae imaginibus, quod genus illustratas ephemerides vocant, datum ab amico qui anno ante interfuerat sermoni, quum iocantes fere testudines bellicas traiciendas in antarctidem contenderemus, nam facile pervestigari illas regiones hodierno vehiculo, quod ad septuagena singulis horis emetiretur kilometra. Nunc in altera eius, quod dixi, folii pagina adumbrata video « amphibia technica » vehicula, quibus non modo in continenti utamur, verum, si usus fuerit, etiam per aquam et aëra propeperantes. Atque adeo imago illic expressa est dissectae per transversum « testudinis polaris » *Querschmitt durch einen Polartank, ein interessantes Projekt für ein Expeditionsfahrzeug zur Erforschung der Arktis*; h. e. « Forma construendi vehiculi arcticarum regionum pervestigatoribus utilis ». Hoc tandem genus, qui in antarctidem transportaverint, nullo negotio totam Rossicam glaciem et ceteras partes illius terrae hominum pedibus nunquam tactas percurrent. Trium fere quum sint et quattuor contignationum, vel in annum cibaria capient, neque ullis in via cellis penariis opus erit, neque tentoriis, et qui intus resident, tuti ab iniuriis frigorum perbreve tempore, quamvis magnum chilometrum numerum conficiant. Mirum inquam, ni post paucos annos reperiantur qui se Scotti aut Amundseni via « polari testudine » ad illud terrae punctum pervahi velint, quod illi duo tantae molis itinere petierint.

IMPRIMATUR: Fr. A. ZAMPINI. Ep. Porphyreon.,
Vic. Gen. Civitatis Vaticanae.
Dr. IOSEPHUS FORNARI, Moderator, Sponsor.

TYPIS POLYLOTTIS VATICANIS.

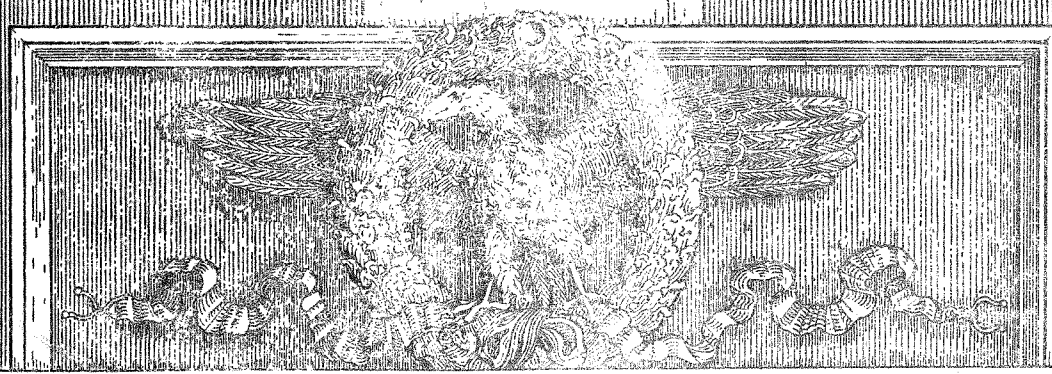
ALMA ROMA

QVIDQVID NON
POSSIDET ARMIS
RELLIGIONE
TENET

Per.
Lat
011

C. DEL VECCHIO.

SINGULIS MENSIBUS EDITUR TYPIS POLYLOTTIS VATICANIS.

Nuperrime prodiit

IOSEPHI FORNARI opus, cui titulus:

COMMUNIA VITAE

Phrases et formulae ad latina colloquia instituenda.

Editio altera locupletior.

Venit libell. italic. 8; quibus addendae erunt libell. 0,50 in Italia; libell. 1 apud exteras nationes, pro transmissionis expensis.

Praeterea

Apud Commentarii Administratorem venundantur eiusdem auctoris Milesiae fabulae latine scriptae scenisque accommodatae apud ephebea facile agendis:

FRIDIANUS-FRANCISCVLI PRANDIUM

Singulae pretio italic. libell. 2.

(*lis vero qui extra Urbem hos libros mitti iubeant, addendum erit publici cursus pretium, iuxta normam libell. 0,60 pro singulis exemplaribus*).

Pro lectoribus novisque sociis, qui integram ALMAE ROMAE collectionem habere cupiant ab anno MCMXIV ad expletum annum MCMXXXIII, paucorum exemplarium quae supersunt pretium constituimus libellorum 475 pro Italia; pretium duplicatum, libell. italic. scilicet 950, pro exteris gentibus.

Hae vero collectiones, adiecta in litteris pecunia per nummariam syngrapham (vulgo *chèque*) in Urbe exigendam, recto tramite requirendae sunt ab ALMAE ROMAE administratore (*Roma, 12, Via del Governo Vecchio, 96*): quod enim pretium positum est, non sinit ut foenus aliquod bibliopolis, vel mediatoribus quibusvis rependi possit.

Ann. XXI

Romae, Mense Aprili MCMXXXIV

Fasc. IV

ALMA ROMA

LATINITATIS PRAECONIUM SINGULIS MENSIBUS EDITUM

Pretium subnotationis an. MCMXXXIV est pro Italia libell. 15; pro ceteris nationibus summa italica lib. 30 exaequans; ante solvendum rectoque tramite mittendum ad IOSEPHUM FORNARI doctorem Romam, Via del Governo Vecchio, 96.

DE LATINI SERMONIS ELEGANTIA ¹

De quibusdam coniunctionibus eleganter usurpandis.

§ I. - Coniunctiones copulativae.

I. - « Et » plerumque copulat notiones dissimiles, inter quas nullum est logicae dependentiae vinculum; ² « que » notioni praecedenti alteram adiungit cum ea conexam, vel ab ea pendentem; ³ v. g.:

¹ Cfr. fasc. sup.

² Interdum « et » coniunctionis adversativae locum tenet; v. g.: Quod equidem adhuc non amisi et videtis annos (Cic., *De Sen.*, 9). - Naves portum capere non potuerunt et paulo infra delatae sunt (CAES., *De bel. gal.*, IV, 36, 4).

³ Hinc a) In plurium enumerationem ultimam vocem cum praecedentibus connectit coniunctio « que » v. g.: Solis et lunae reliquorumque siderum ortus, obitus, motusque cognorunt (Cic.).

b) Saepe coniungit notiones fere eiusdem sensus; v. g.: Peto quaesoque (Cic., *Ad Fam.*, V, 4, 2). - Sabinos equitatu fudit belloque devicit (Cic., *De rep.* II, 20, 36).

c) Conclusionem inducit aut consequentiam aut rationem seu causam aut, compendii instar, sententiam universalem; v. g.: Totaque de ratione humationis unum tenendum est (Cic., *Tusc.*, I, 43). - Iugurtham beneficiis vincere aggressus est statimque eum adoptavit (SALL., *Iug.*, 9, 3). - Ad tempus non venit, metusque eum impediēbat (SALL.,

Pulvis et umbra sumus (HOR., *Od.*, IV, 7).

Mater tua et soror (Cic.).

Ex Macedonum genere, duo multo ceteros antecesserunt rerum gestarum gloria: Philippus, Amyntae filius, et Alexander Magnus (CORN. NEP., *Reg.*, 2).

Ironia dissimulantiaque (Cic., *De or.*, II, 67, 270).

Vis amicitiae concordiaeque (Cic., *De Am.*, 7, 23).

Ius potestatemque habere.

II. - « Atque (ac) » ¹ significantior est quam « et ». Inducere potest:

1°) gradationem, ² v. g.: Quid ego

Iug., 70, 5). - Omniaque orta occidunt et aucta senescunt (SALL., *Iug.*, 2, 3).

¹ Ac et *acque* hoc differunt quod *ac* ponitur insequente quavis consonante, praeter *c* et *q* (tum enim pro *ac* ponitur *et*); *atque* usurpatur insequente vocali (TURSSELLINI).

NB. - Invenitur aliquando *atque* ante consonantes (TURSSELLINI).

² a) Ad gradationem exprimendam usurpari quoque potest « *ac paene* », quod maius quid aut vehementius addit, et idem valet quod « *et paene dicam* »; v. g.: Non dubitaverim me gravissimis tempestatibus *ac paene* fulminibus obviam ferre (Cic., *De rep.*, I, 4, 7).

b) Item « *atque adeo* » saepe ad corrigendum simul et augendum adhibetur, quum comparantur similia; v. g.: Intra moenia atque adeo in senatu (Cic., *Cat.*, I, 2, 5). - Cum maximo detrimento *atque adeo* exitio vectigalium (Cic., *Verr.*, III, 8). -

Ostiense incommodum *atque* illam labem *atque* ignominiam rei publicae querar? (Cic., *Pro Leg. Man.*, 12, 33).

Intra moenia *atque* in sinu urbis (Cic., *Cat.*, I, 25, 35).

O tempus miserum *atque* acerbum provinciae Siciliae! O casum illum multis innocentibus calamitosum *atque* funestum! (Cic., *De Suppl.*, 35, 92).

2°) transitionem ab una notione aut sententia ad alteram; ¹ v. g.:

Ac me illud quidem praetereundum puto (Cic., *Phil.*, XIII, 6, 12).

Atque hoc etiam animadvertendum est (Cic., *De orat.*, II, 61, 251).

III. - Quum duo membra unius *atque* eiusdem sententiae coniunctione copulativa iunguntur, quorum alterutrum item duabus partibus constat coniunctione unitis, diversae usurpantur coniunctiones, perspicuitatis gratia; v. g.:

In morbum incidit *ac* vehementer diuque aegrotavit (Cic.).

Hi (Galli) contra vagantur laeti *atque* erecti passim toto foro, cum quibusdam minis *et* barbaro *atque* immani terrore verborum (Cic.).

Ad magnitudinem frigorum *et* tempestatum vim *ac* fluminum praeclarum hoc sibi remedium compararat (Cic., *De Suppl.*, X, 26).

Quam legem corrigit, iudices, *atque adeo* totam tollit? (Cic., *Verr.*, III, 8). - Verres tot annis *atque adeo* saeculis inventus est (Cic., *Verr.*, III, 8).

NB. - Sic quum Cicero aliquid narravit et testimonia proferre parat, praemittere solet: « Id *adeo* (= potius) ex testibus, ex ipso senatus consulto cognoscite ».

c) Similiter corrigit et auget *immo* vel *immo vero*, quum contraria comparantur; v. g.: Causa igitur non bona est? *immo* optima, sed agatur foedissime (Cic., *Att.*, IX, 7). - Si patriam prodere conabitur pater, silebitne filius? *Immo vero* obsecrabit patrem, ne id faciat (Cic., *De Off.*, 3, 23).

¹ Transitioni pronomen relativum inservire potest; v. g.: In *quo* illud est vel maximum, quod... (Cic., *De orat.*, III, 44, 175). - In *quo*

IV. - « *Etiam* » aliquid gravius addit, ¹ « quoque » rem fere aequalem; v. g.:

Multos liberalitate devinxerat; plures *etiam* opera forensi suos reddiderat (CORN. NEP., *Alc.*, 2).

Credo et has tabulas nihil profuturas; *etiam* plus suspicionis in eo crimine futurum (Cic., *Verr.*, VII, 39).

Voce, motu, forma *etiam* magnifica (Cic., *Brut.*, 75).

Non dubito quin tibi *quoque* id molestum sit (Cic., *Attic.*, I, 5).

Leges quibus hodie *quoque* utuntur scripsit (Cic.).

§ II. - Coniunctiones disiunctivae.

I. - Coniunctio « *aut* » notiones ac sententias vere diversas disiungit. Saepe usurpatur ad separanda contraria, quorum unum excludit alterum, maxime si repetitur; v. g.:

Hic vincendum *aut* moriendum est (TIT. LIV., XXI, 43, 5).

Omnia bene sunt ei dicenda qui hoc se posse profitetur, *aut* eloquentiae nomen relinquendum (Cic., *De Orat.*, II, 2, 5).

Audendum est aliquid universis, *aut* omnia singulis patienda (TIT. LIV., 18, 7).

Officia omnia *aut* pleraque servans vive (Cic.).

Non multum *aut* nihil omnino Graecis ceditur (Cic.).

Aut prodesse volunt *aut* delectare poetae (HOR.).

Aut tace *aut* dic meliora silentio.

Improbi *aut* afficiuntur poena, *aut*

illud etiam notandum mihi videtur (Cic., *Orat.*, 18, 58).

¹ *Etiam* ex *et* et *iam* conflatum esse apparet. Proinde coniunctio *et* praeponi ei non solet. Sed pro *et etiam* dicimus *atque etiam* (TURSELLINI); v. g.: Misereamini censeo (delinquere homines adolescentuli per ambitionem) *atque etiam* armatos dimittatis (SALL.).

semper sunt in metu ne afficiantur aliquando (CIC.).

Mihi *aut* testis esse potes nullam esse artem salis, *aut*, si qua est, eam tu potissimum nos docere (Cic., *De orat.*, II, 54, 216).

Aut perdet *aut* peribit (TER.).

Aut vivam *aut* moriar (TER.).

Aut vivet cras *aut* non vivet (CIC.).

II. - Coniunctio « *vel* » non tam magnum discrimen denotat et minus disiungit. ¹ Corrigit quoque *aut* etiam auget, praesertim si sequatur « *etiam, potius, dicam, ut verius dicam* »; v. g.:

Summum bonum vel a virtute profectum vel in ipsa virtute situm est (CIC.).

Postremo si nullo alio pacto, *vel* (= saltem) foenore (TER., *Phor.*, 12, 1).

Auctores maximi quantum virtutis habeant, *vel* (= praesertim) hoc ipso cognoscimus quod imitari non possumus (QUINT.).

Occupationum mearum *vel* (= praesertim) hoc signum erit quod litterae sunt librarii manu (Cic., *Att.*, XIV, 16).

Sed tamen *vel* (= etiam) regnum malo quam liberum populum (Cic.).

¹ *Vel* interdum significat *verbi gratia, exempli causa*; v. g.: Raras tuas quidem sed suaves, accipio litteras: *vel* quas proxime acceperam quam prudentes! (Cic.).

NB. - a) Non indiscriminatim usurpantur « *exempli causa (gratia), verbi causa (gratia)* » et, eodem sensu, *ut, sicut, velut, nam, enim*, ut patet exemplis sequentibus: Ut intelligas quam mutabilis sit fortuna, *exempli causa* nomino unum Crassum - Miserum esse puto *verbi causa* M. Crassum, qui illas fortunas morte dimiserit - Multi gloriose mortui sunt, *ut* Leonidas, *ut* Epaminondas, alii - Vivo Catone minores natu multi uno tempore oratores floruerunt. *Nam* et A. Albinus et Ser. Fabius Pictor Quintusque Fabius Labeo fuit ornatus iisdem fere laudibus.

Hoc sensu, *nam* et *enim* possunt semper omitti; v. g.: Consuetudinis magna vis est: (*nam*) pernociant venatores in nive, in montibus uri se patiuntur (Cf. GANDINO, *La Sintassi latina*, I, p. 86, n. 21).

Sed de nostris rebus satis, *vel* etiam nimium multa (Cic., *Ad Fam.*, IV, 14, 3).

Mihi placebat Pomponius, *vel* dicam minime displicebat (Cic., *Brut.*, 57, 207).

Iterum *aut* etiam saepius iterari potest; ¹ v. g.:

Quis in rebus *vel* inveniendis *vel* diuidicandis acrior Aristotele fuit? (Cic.).

Vel emori *vel* cum spe vivere (Cic., *Ad Fam.*, IX, 6).

Sunt ista quidem *vel* magna, *vel* potius maxima (Cic. *Ad Quint. frat.*, II, 6).

Hanc tu mihi *vel* vi, *vel* clam, *vel* precario fac tradas (TER., *Eun.*, II, 3).

Saturnius in historia multum satisfaciet *vel* brevitate, *vel* luce, *vel* suavitate, *vel* splendore etiam et sublimitate narrandi (PI. I, 16).

III. - Coniunctio « *sive (seu)* » ² denotat discrimen minoris momenti; v. g.:

Mavors, *sive* (= vel, si dicere mavis) Mars, Pallas, *sive* Minerva.

Ascanius florentem urbem matri *seu* novercae reliquit (TIT. LIV.).

Repetita, significat aut scriptorem incertum esse utram partem veram credat, aut utramque ab illo pariter affirmari; v. g.:

Ad litteras graecas addiscendas ego tibi *sive* comes, *sive* dux fui (Cic.).

¹ a) Repetitum non excludit aliam notionem.

b) Iteratum pro « *tum... tum* » usitatissimum est; v. g.: Res rusticas *vel* fructus causa, *vel* oblectationis invisere (Cic., *Or.*, I, 58). - Multorum *vel* honori, *vel* periculo inservire (Cic., *Brut.*, 96).

² a) *Sive* proprie est coniunctio conditionalis, pro *vel si*, et ut talis interdum adhibetur, etiam repetita. Sic legimus: Postulo, *sive* aequum est, oro. - Dicebat consul, *sive* ad tuendam Ambraciam venirent Aetoli, apertos circa campos ad dimicandum esse; *sive* detrectarent certamen, oppugnationem fore haud difficilem (TIT. LIV.).

NB. - *Seu*, pro *sive*, poetis solum familiare est.

b) *Sive* interdum auget, praesertim cum particulis « *potius, etiam* »; v. g.: Nihil perturbatius hoc ab urbe discessu *sive* potius turpissima fuga (Cic.).

Illo loco libentissime uti soleo, *sive* quid mecum cogito, *sive* quid aut scribo aut lego (Cic., *De Leg.*, 2, 1).

Si civi Romano licet esse Gaditanum, *sive* exsilio, *sive* reiectione huius civitatis, quid est quamobrem civi Gaditano in hanc civitatem venire non liceat? (Cic.).

Homines nobiles, *seu* recte, *seu* perperam facere coeperunt, in utroque excellunt (Cic.).

IV. – Enclitica «*ve*» usurpatur ad disiungendas voces quae non sunt tanti momenti, sive in propositione primaria, sive, quod frequentius est, in propositionibus subiectis. Denotat discrimen quod parvi refert aut solum est in vocibus; v. g.:

Post hanc concionem duabus tribusve horis nuntii venerunt (Cic.).

Meusve tuusve.

In hac tam praecipiti festinatione, quae me rotae pronive gurgitis ac verticis modo nusquam patitur consistere (VEL. PATERC.).

Non satis est iudicare quid faciendum non faciendumve sit (Cic.).

(Ad proximum numerum).

S. Leonardi in Helvetia.

I. Jss.

DE LUDOVICI ARIOSTI FABULA, QUAE "ROLANDUS FURENS" ¹ INSCRIBITUR

Poëma *Rolandus* seu *Orlandus Furens* maximum Ludovici Ariosti opus, quod ad epicum genus pertinet, rebus fabulisque contextum, anno millesimo quingentesimo quinto salutis nostrae inchoatum, primum quadraginta libros complectens editum, anno millesimo quingentesimo altero et tricesimo post Ch. n. quadraginta sex libris omnino conflatum, perfectum est.

¹ Italice: *Orlando furioso*.

Clarus Regiensis poëta, Matthaei Boiardi fabulae narrationem, quae *Rolandus amore captus* ¹ inscribitur, sequutus, praesertim nobis effingit Rolandum amore furem, quod Angelica, una omnium puellarum pulcherrima, quae unquam in orientis solis terris exstiterit, Medoro, infimo servorum et nullius nominis, nupserit.

Quod in rerum et fabularum expositione maximi momenti est, quasi totius operis machina; nam, Medoro et Angelica e scaena dilapsis, narratio omni fere delectatione caret, ac postquam ad Rolandi furem progressa est, in leviora desinit.

Si quis vero hoc opus brevi comprehendere velit, summis quidem in angustiis atque difficultatibus versatur, quod potissima interdum si non negleguntur, saltem seponuntur, et undique poëmatismis permultae digressiones obiciuntur, quas qui legat adeo a re distrahitur, ut aegre aliquid perspicere possit, inanemque laborem prosequi videatur.

Cuius operis res trifariam dividi possunt, quas in proëmio ipse poëta nobis exponit. Is enim ait sibi in animo esse canere bellum, quod Christiani, Carolo Magno duce, contra Islamistas gesserunt, simulque Rolandi labores, qui Angelicae amore captus ad insaniam pervenit; postremum Rogeri et Bradamantis, ex quibus principes Atestini originem duxerunt, iustas et celebres nuptias.

Quibus alveis ceterarum digressionum cursus profluit.

Ex dramatis personis praecipuis Rinaldus eminet, vir strenuus in primis, in periculis constans, qui Polynexi insidiis, Ginevram, pulchram Anglorum regis filiam, liberat, et Ariodanti forti equiti restituit.

Cloridani et Medori digressus ex Aeneide depromptus videtur, nobisque in mentem Eurialum et Nisum revocat; illi

¹ Italice: *Orlando innamorato*.

exercitus Islamistarum milites, noctu Dardinelli regis corpus recuperare conati, a Christianis, dum fugiunt, intercepti, variae fortunae succumbunt: Cloridanus graviter vulneratus cito diem obit supremum, Medorus autem Angelicae curis atque amore convalescit et, fortunatus quidem vir, cui contigerit, — quod complures strenui et nobilissimi viri frustra concupiverunt, — ut pulchram morosamque Angelicam uxorem duceret.

Primas partes agit etiam Astolphus, Othonis Anglorum regis filius, audax, amorum sollicitus, itemque incautus et hilaris, qui in myrtum ab Alcina dolos struente conversus, deinde a Melissa liberatus, postremo in lunam, Sancto Iohanne adiutore, Rolandi consilium captum processit, quod illi restituit rationemque donavit.

Apud Islamistarum exercitum viri strenui non desunt, in quibus praesertim est habendus Rodomons, vir ferus, gloriosus, qui Parisios ingressus depopulatur; insolens, omnium contemptor, vulneratus gratiam recusat, necari mavult, eiusque animus, corpore solutus, apud inferos quoque duram atque indomitam perviciam servat.

Marphisa, Islamistarum virago, muliebres sensus non ignorat, et quasi Bradamantis aemula, se Rogeri sororem esse intellegit, quae quidem cum fratre ad veram religionem et fidem convertitur.

Qui ceterique viri quum suo ingenio, suaeque figura sint praediti, unusquisque ipse vivit, ac natura sua agit.

Eadem constantia ac simplicitate vera et improbabilia effinguntur: en Alcina, vetustissima saga, quae ut florida puellula femineis blanditiis ac tenui risu Rogerum adlectum ad se suis voluptatibus vincit; ecce Melissa, bona vates, in miseros amores misericors, quae Bradamanti opem fert, eiusque amatorem Alcinae beneficiis servatum tegit; et Logistilla, prudens diva,

quae illum et Astolphum beneficiis prosequitur; denique Magus Atlas, dolorum et fraudum magister, Rogeri fidus custos, omnia expertus atque conatus, ne hic Islamistarum cultum respuat, neve Chisticola fiat; quae omnes, ut uno verbo dicam, effictiones, non mentis sunt commenta, sed corpora et animi, et nobiscum vivunt atque agunt.

Et interdum poëta leniter inter versus subridet, suumque blandum nostro commiscet risum, voce sua quasi moniturus: «*Quid vobis videtur?*» Et laeti nos sistimus, umbras oculis circumspicere, quae cito tenues evanescent in auras.

At in tanto opere non desunt obscena et probrosa, quae si artis lenocinio effinguntur, adolescentulorum animo obesse possunt; cavendum esse igitur arbitramur, ne *Rolandus furens* poëma integrum legatur ab iis, quibus, ut Iuvenalis admonet, «*magna debetur reverentia*».

Cunei.

PETRUS CONTI.

IOANNES BOSCO ¹

Ioannis Bosco vitae curriculum persequenti, vix calculum adiiciendum mihi visum est unanimi omnium, qui de eo scripserunt, opinioni; eum scilicet inter magis conspicuos christianae plebis magistros esse accensendum.

Profecto inter potentiores in terris dominantes locum non habuit; non leges iussit, non evigilata volumina posteritati reliquit; sed gloriam quae videtur factis docere, faciem ardentem Iesu Christi cari-

¹ Ex peroratione habita in S. Consistorio d. XVII mens. Decembris MCMXXXIII ab Auctore, cui ob facultatem ultro oblatam orationem suam in nostro Commentario edendi, amplissimas gratias referimus.

tatis in manibus tenens et agitans, quam spirituali suae nobilissimae soboli postea transtulit tamquam lumen ad revelationem gentium.

In pago vulgo *Bechi* nuncupato, Castrinovi Astensis Municipii, ortum habuit die decimasexta mensis augusti MDCCCXXV, ex pauperrima familia. pastoriae arti et arvis colendis addicta, minor natus inter filios tres ex coniugibus Francisco Bosco et Margarita Occhiena. Familiae Bosco egestatis monumentum adhuc crebris visitatoribus exstat in domuncula, ubi Ioanni prima illuxit dies. Biennis, patre fuit orbat: itaque tantum a vidua matre, pietate praestanti, a teneris unguiculis circa religionem et mores prima habuit rudimenta.

Apud sacerdotem Ioannem Calosso litterarum primis elementis vacavit, et statim in puero eluxit egregia indoles, acre ingenium, tenacissima memoria, ita ut quum scholas postea celebraret, et quidquid a magistris tradebatur, statim in memoriam reduceret, et condiscipulos discendi celeritate atque intelligentiae acumine longe superaret.

Beato Iosepho Cafasso, et Augustae Taurinorum tunc temporis Archiepiscopo Aloysio Franson ipsaque matre probantibus, in Cheriense Seminarium fuit deinde ingressus, in eoque in philosophicas ac theologicas diciplinas per sexennium summa cum laude incubuit.

In taurinensi vero presbyteratu die quinta mens. iunii MDCCCXLI sacerdotio auctus est ab ipso Archiepiscopo Franson, ac postridie, primum augustum altaris sacrificium in Ecclesia Divo Francisco Assisiensi dicata, litavit, B. Iosepho Cafasso a caeremoniis apud ipsum fungente. Etsi autem sacerdotii officiis exactissime deinceps esset intentus, animum continuo suae missioni convertebat, quam, quum annos ageret novem, quasi divina inspiratione in somniis acceperat; pauperes scilicet et derelictos plebis adolescentes adiuvandi, ad fru-

gem meliorem revocandi, suasionem, ludis et iucundis recreationibus eos alliciendo. Pervenit ita ad perfectissimam illam educationis rationem in paedagogica disciplina, quae tutissimum ei iter indicaret.

Primaeva operis Ioannis nostri sedes, sub *Oratorii* nomine, fuit an. MDCCCXLIV, sub tectorio quodam ad Valdocco. Plaga, tunc temporis, haec erat suburbana Augustae Taurinorum, inhospita ac prope deserta quippe ignominiae nota insignis; hodie vero innumeris affluens aedificiis quae, Ioannis industria et labor pro adolescentibus ad religionis cultum et omnis generis artium excolendis excitavit; horum quasi centrum, Mariae Christianorum auxilii templum splendidissimum refulget.

Neque illic tantum; Oratoria, namque, vivente adhuc eorum auctore, tamquam sinapis evangelica arbor, multiplicata sunt, contradictionibus, persecutionibus, difficultatibusque omnibus feliciter superatis, eo fortius ingravescentibus, quo magis opus ipsum religioni civilique consortio tam utile propagines suas extenderet.

Ut autem eiusdem perennitati prospiceret, suadentibus B. Iosepho Cafasso, et ipso Pio IX sanctae memoriae summo Pontifice, Piam Societatem S. Francisci Salesii et tractu temporis *Institutum Filiarum Mariae Auxiliatricis* condidit.

Utriusque Familiae domus ad millequingentas, sodales universi fere ad viginti millium numerum totum orbem modo numerantur; millia millium utriusque sexus iuvenum ab iis scientia et omnigenis artium disciplinis instituuntur: infirmorum, imo et leprosororum curam eius filii et filiae volenti animo suscipiunt; nec desunt qui contagione affecti, caritatis victricis mortem oppetierunt.

Nec silentio praetereunda «Cooperatorum», quos appellavit, institutio, fidelium plerumque laicorum, pariter a Pio IX adprobata, validum certe auxilium paro-

chis, Episcopis, et pro rerum adiunctis ipso summo Pontifici.

Praecipua vero recordatione dignissimae exstant sollicitudines et strenui labores Ioannis Bosco, ut barbaras gentes Catholicae adiungeret religioni. Missionales viros e sua religiosa familia usque ad extremas Americae meridionalis oras, duce illuc Ioanne Cagliero, discipulo sibi carissimo, qui inter Purpuratos Patres demum fuit cooptatus, legavit ad eas evangelizandas, et plurimi iam Salesiani alumni successerunt, qui hac, illac per orbem Christum ethnicis gentibus, pari virtute strenue inferunt. Denique postquam, ineffabili animi sui gaudio, templum perinsigne Augustae Taurinorum excitavit in honorem Beatae Virginis Christianorum Opiferae, et in Urbe, anno MDCCCLXXXVII, consecrationi adesse ei datum est Ecclesiae, nunc Basilicae, Sacratissimo Cordi Iesu dicatae, pie et sancte in Domino supremum obiit diem Taurinorum Augustae, die trigesima prima mensis Ianuarii anno MDCCCLXXXVIII.

Ubi nuncium mortis eius vulgatum fuit, lamentabantur omnes sublato a terris virum sanctitate praeclarum; hinc a Papa Pio X anno MCMVII «Beatificationis et Canonizationis» causa est introducta. Beatificationis autem solemnia in Vaticana Basilica, die secunda mens. Iunii anno millesimo nonogentesimo undetrigesimo celebrata fuere.

Resumpta insequenti anno ad ulteriora causa, atque super duabus miris sanationibus Apostolicis processibus instructis favorabilique lata sententia, nihil denique restabat quam ut Ioannes Bosco in sanctorum numerum adscisceretur. Quod quidem Pius Pp. XI perficere voluit, saecularia humanae Redemptionis mysteria conclusurus, hisce kalendis Aprilibus MCMXXXIV, Christi anastasi sacris, inusitata pompa, inter ovantes atque gratulantes gentes, quae ad rem ex orbe universo Romam convenere: Ioannes enim

Bosco singularem populorum omnium voluntatem nostris diebus sibi conciliare valuit.

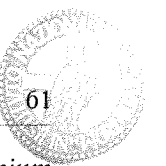
IOANNES GUASCO
S. Consistorialis Aulae advocatus.

CHRISTIANORUM PASCHA ET HIEROSOLYMAE RECORDATIO

Quum memoria Christi mortem subeuntis, atque se divina virtute ad novam vitam excitantis ubique terrarum his diebus a Christianis celebretur; omnium oculi, ut ita dicam, sua sponte coniici, omniumque cogitationes in Hierosolymam conferri videntur, praesertim in templum immani magnitudine, quod quadraginta circiter sacellis Calvarium, Sanctum Sepulcrum, ac cetera id genus complectitur loca, quae Christus aut patiens, aut moriens, aut resurgens perpetuo digna reddidit honore. Ceterum immensum illud aedificium, seu, ut rectius loquar, aedificiorum collectio, neque exquisita arte, neque diviti cultu ornatum apparet, ut nitebat quondam regali Constantini munificentia. Etsi tot tantaeque ornamenta sive catholici nominis hostibus infensissimis, sive temporum vetustate sunt deleta, maximum tamen incolumae adhuc manet Christi sepulcrum.

Puto equidem neminem fore, vel dubii tenebris obcaecatam, qui quum illum sanctum adeat locum, intimis animi sensibus vehementissime non excitetur ac quodammodo pervadatur: illic oculi, demisso in terram intuitu, quiescere; genua, sacro quodam terrore perculsa, flecti; lingua conticescere, ac mens ipsa, tanta vi magnitudinis obruta, plane deficere.

Longum est huius enumerare vicissitudines sanctuarii, quod vicies ferro ignique direptum, totidem restitutum est, ac plu-

ries ab imis iterum excitatum fundamentis. Potentium conatus divinae repugnantes virtuti irriti semper habendi sunt, ut historia abunde nos edocet: ratus Hadrianus imperator Calvarii ac Sancti Sepulcri memoriam plane perfecteque se deleturum, Iovis ac Veneris cultui ea loca dicavit: sed incepta non est assecutus. Nam centum nonaginta et uno post annis immortalis Constantinus, idolis deiectis confectisque, sanctuarium in pristinum restituit cultum: auspice autem Helena, eius matre, luxuriosum atque immanis ibi molis templum, decem circiter annis, exstruendum curavit. Nam muri, ob regalem eius liberalitatem, ornati sunt exquisitiore marmore, ac lacunar ipsum tanta vi auri obductum nituit, ut aureo, si ita loqui fas est, aequori, fulgidaque luce mirifice coruscanti simile esse videretur. Sed Cosroes, Persarum rex, auro ceterisque thesauris direptis, flammis templum dedit; adeo ut Hierosolymae praesul Modestus illud ab imis fundamentis instauraverit quindecim circiter annis. Sed kaliffus Hakem, qui Aegypti Neron cognomento dicebatur, anno millesimo decimo post Christum natum sanctuarium solo aequavit, quod postea Christianorum sumptibus Christi sepulcrum undique invisentium ad unguem in pristinum restitutum fuit. Postquam e Turcarum manibus Hierosolymam Gothfridus e Bulnionio abripuit, in primis statuit ut sancta aedes nunquam Christi orbaretur sacerdotibus, qui divina officia quotidie peragerent, externoque cultui digne prospicerent: at vero temporum vicissitudinibus factum est, ut domus Dei solitudine ac squalore obsita miserum in modum tabesceret, donec fratribus a Francisco Assiati institutis sanctuarii cultus et decor anno christiano millesimo ducentesimo trigesimo creditus est. Hactenus de exacti temporibus calamitatibus: pauca nunc de praesenti templi statu.

Nostris hisce diebus templi forma, ex stylo romano atque *ogivali saraceno*, illi ferme linearum arti respondet, quam Modestus, ut diximus, Hierosolymae praesul instituit, si ea excipias, quae sensim processu temporis per milites a Cruce nuncupatos innovata accepimus. Immani magnitudine sanctuarium quattuor praecipuis constat partibus, nempe aede, ut dicitur, orbiculata, quae Christi amplectitur sepulcrum, sacello Franciscano, quod Christo dicatum est Virgini Matri se ostendenti; Calvarii templo et subterraneo fano Cruci inventae sacro. Quattuor hae partes per aediculas, sacella, ambulacra iunctae vicissim ac sociatae sunt; triplici insuper coenobiorum ordine circumdantur, quae incolunt non modo Franciscas, verum etiam Graeci atque Armenii a Romano Pontifice dissidentes, Syri, Cophti, ceterique, adeo ut diu noctuque precibus, hymnis, cantibus sancta resonent loca diverso ritu atque idiomate. Varia igitur templa, plurima sacella, aediculae, coenobia, aedes Turcarum excubias agentium, haec omnia in unum collecta, quod supra diximus, aedificium constituunt quattuor milium metrorum quadratorum superficiem occupans, in qua omnia continentur, quae ad Christum in crucem actum, aut mortuum, aut sepultum, aut denique ad novam excitatum vitam referuntur. Ibi enim videre licet lapidem, in quo Christum e cruce depositum unguentis atque aromatibus delinitum ac syndone involutum accepimus; columnam, cui devinctum flagellis caesum audivimus; Iosephi ab Arimathea atque Gothfridi e Bulnionio sepulcrum. Multa quoque, quae spectentur, digna sunt, uti sacella sancto Longino, piis foeminis Christum quaerentibus, Mariaeque a Magdala dicata: utrinque aediculae in quibus multa Christi morientis commemorantur, veluti locus, in quo milites Redemptoris vestem partiti sunt inter se, in quo Virgo repraesentatur septem

doloribus conflictata, in quo denique, ut cetera praeteream, mundi Servatorem cruci fuisse affixum memoriae traditum est.

Dolendum id tamen, Sancta Loca adhuc sub haereticorum potestate esse, atque haereticos ipsos ibi sacra peragere, qui in Dei domo saepe mercatum impudenter habent, eamque vel sanguine inficere non dubitant, quum de sacris faciendis una cum catholicis iniuria contendunt. Proh Deum immortalem! Quamdiu cum dedecore religionis nostrae Calvarium et Christi sepulcrum ultra erit ita profanatum?

HERSILUS.

.....

SAPIENTUM PERVESTIGATIONES

A RADIOPHONICA VATICANA STATIONE

LATINE VULGATAE

NOTITIAE.

DE RESONANTIA IN AMPULLIS THERMOIONICIS.

Postquam felices exitus a pluribus, sed a Marconi praesertim, per microundas habiti sunt, inquisitiones, tum theoriae tum experimentales, circa modum agendi ampullarum, quae ad huiusmodi undas excitandas inserviunt, frequentissimae factae sunt.

Plura iam innotescunt; sed aliquid novi invenimus praesertim in experimentis a Gill et Donaldson institutis in ampulla thermoionica, in qua crates posita est ad tensionem quandam positivam, quam per V definimus; et anodus ad debilem tensionem negativam.

Haec, ut novimus, est dispositio, quae inducitur in ampullam, quam sub nomine Barkhausen cognoscimus.

Sed quod noviter auctores induxerunt est in addito potentiali quodam al-

terno in anodum. Dicamus λ longitudinem undae, quae huic potentiali respondeat. Excitatur tunc quaedam resonantia in electronibus et manifestatur fluxus currentis electricae ad anodum.

Intentio huius currentis maxima evadit pro determinata quodam λ , si tensio pervenit ad determinatum quemdam valorem quem V_m dicemus.

Experientiae ostendunt V_m esse in ratione inversa cum λ quadro.

Res, ut apparet, valde eorum interest, qui rationes huiusmodi phenomenon perquirunt.

DE CONDUCTIBILITATE ELECTRICA LACTIS.

Conducibilitas electrica lactis, iuxta doctorem Antonium Montefredine, dupliciter optime adhiberi potest, tum nempe ad detegendam praesentiam substantiae adulterantis, tum etiam ad speciem animalium determinandam, ex quibus lac deductum est: est enim proprietas vere specifica.

ISOTOPES ELEMENTORUM RARORUM

Doctor Aston, notissimus in inquirendis isotopibus, patefecit in commentario « Nature » novos isotopes ab ipso detectos in elementis raris.

Neodymium, cuius numerus athomicus 60, tres habet frequentiores isotopes; nempe 142, 144, 146 in ordine decrescenti intentionis, et duos debiliores, 143 et 145.

Samarium, 62, habet intensum binarium 152 et 154, et ternarium 147, 148, 149.

Europium, 63, habet 151 et 153 pariter intensos.

Gadolinium, 64, habet 155, 156, 157, 158, et 160.

Terbium denique, 65, habet tantum athomos, quorum « massa » versatur per 159, nec aliud apparuit, quamvis pondus athomicum 159,3 videatur innuere alicui isotopi graviore.

DE TABULA SISMICA ITALICAE REGIONIS.

I. B. Alfano, Lyncaeus, tabulam demonstrativam tum sismicam tum vulcanicam Italiae descripsit, in qua referuntur omnes terrae motus intensioris gradus qui habiti sunt ab initio vulgaris aevi usque ab hodiernis dies.

Ex inspectione huiusmodi descriptionis deducit Auctor phenomenon vulcano-sismicum ad unitatem reduci et cum elevatione continentali et maris depressione coniungi.

DE PERMANENTIA QUARUMDAM SUBSTANTIA-
RUM VIVENTIIUM IN INFIMIS GRADIBUS CA-
LORIS.

Ex iis quae doctor Zirpolo expertus est in micro-organismis viventibus ad infimos caloris gradus expositis usque ad gradus qui in officina criogenica Leidensi attinguntur, haec Auctor ipse deducit:

Micro-organismata luminescentia possunt permanere per aliquot momenta, et per horas etiam, sub minimis caloribus.

Lux primo minuitur, postea evanescit, sed redit statim ac communes condiciones iterum inducuntur.

Causae huius permansionis plures esse possunt: maxima resistentia substantiarum proteicarum, abundantia colloidum hydrophilorum, praevaletia aquae in statu complexionis super quantitatem aquae liquidae, quae sola crystalli instar concrevit, quum tamen protoplasma ipsum minime attingatur.

Hinc substantiae istae reversibiles apparent si exponuntur infimis caloribus; e contra irreversibiles sunt si ad sexaginta gradus centesimales adducantur; nam tunc protoplasma coagulatur.

Limites ergo permansionis pro huiusmodi micro-organismis sunt ducenti septuaginta et unus gradus negativi et sexaginta gradus positivi.

DE SILICOFAGELLATIS FOXILIBUS ITALICIS.

Inveniuntur, ut notum est, praesertim in tripolis ex origine marina planctonica, et in iis frequentissima adsunt.

Species eorum quae cognoscuntur sunt septuaginta septem, quarum triginta circiter exstant inter viventia.

Reverendus vir Zanon, Lyncaeus, in depositis marinis italicis triginta et quatuor species detexit, quarum quatuordecim nondum ab aliis designatas.

Singulari nota dignum hoc apparet, quod nempe in mesozoico Auctor duas invenerit species flagellatorum, quarum prima est ex simplicioribus, mesocena polymorpha var. triangula, hodie extincta, alia e contra ex complexioribus, Distephanus speculum, cognita etiam inter viventia.

En species spectabilis inter micro-organismata quae stabilis permansit ex antiquissimis temporibus geologicis usque ad nostros dies.

DE REBUS PALAEOGRAPHICIS AC PRAEDYNASTICIS IN AEGYPTO COLLECTIS.

In sessione augurali anni accademici, quae praesentia Beatissimi Domini Nostri Pii XI condecorata est, doctor Albertus Tulli, Lyncaeus, ea quae ipse in Aegypto collegit his verbis latine proposuit et illustravit:

« Quum munificentia ac liberalitate Sanctitatis Vestrae, Beatissime Pater, ad antiquitatis monumenta vetustate collapsa investiganda, mensibus nuper elapsis, Aegyptum peragrarem, rem insolentem, quae pro itinere, Deo favente, peracto, terra marique, gratias singulares agens, pergrati animi testimonium diceret, Augustae ac Regali benignitati Vestrae, devoto animo donaturus summa ope collegendam curavi.

Scilicet, ergo, palaeolithica ac praedynastica, quae et Bovier Lapierre S. I., inve-

stigator subtilis, et nos in vastitate Libyca, peraestuante sole, collegimus, iamque Vestrae Maiestati humillime oblata sunt, nunc in tanto tamque hominum doctorum conventu, paucis verbis explananda videntur.

Rem tum ad defendendam, tum ad offendendam, praescelleam, quod calosianum etiam vocatur, tertia fulgente glaciali aetate, e pleistocenicis exsurgens vetustissimis temporibus, instrumentum hoc perutile videndumst.

O vere admirabilem opulentiam rerum tantarum antiquarum!

Ex alluvionum ordinibus, qui apud Abbassiehensem terram nuper reperti sunt, suppellectilem copiosam, eamque praediluvii aetatibus tribuendam, tum scelleam, tum asceuleam, tum mustertianam et miram et venustam prae oculis habemus.

Cultri rectis ordinantur lineis, asciaeque, assulaeque sagittarumque mucrones, omnes e fayumica terra, iique apud Karunensem lacum, neolithicam aetatem adfirmantes atque, muta loquela rerum, eam manifestariam clamantes.

Quae quidem supellex in Palaestina et in Syria, in Mesopotamia minime vero, excavationibus non adhuc confectis, similima eademque reperitur; attamen ad Palaestinensium gentium cum primaevis Aegyptiis tribubus copulationem confirmandam, si quis temporum fontes et capita viderit, quidquid de galitensi homine cogitandum est, aequè suppeditat.

Praedynastica autem nostra — haud novam usurpamus vocem — neolithicam istam aetatem, a quibusdam perscrutatoribus denegatam, iam fuisse demonstrant ac probant.

Quid mirum?

Rebus propositis, eoque pretiosissimis, neolithicas dies evasisse profiteamur, laetantibus hominibus primaevis Aegyptiis ».

DE TABULA GEOLOGICA STATUS CIVITATIS
VATICANAE

Ioachim de Angelis d'Ossat, Lyncaeus, opportunitatem carpens ex multiplicibus excavationibus in territorio vaticano recens peractis, primitivos stratus pluribus in locis recognovit, ita ut simul cum iis quae iam antea cognita erant, tabulam geologicam Civitatis Vaticanae delineare potuerit.

In ea accurate statuuntur fines pro depositis pliocenicis profundioris maris, quorum faunam foxilem iam cognovimus, et litus et orae minutim assignantur.

Certiores etiam apparent limites formationum terrestrium aevi quaternarii tum eolici (dunae) tum vulcanici (thophi antiqui).

Clare etiam nunc patet notomia recentioris pallii fluvialis tiberinae vallis.

In promptu autem Auctor iam habet commentarium, referens etiam evolutionem chronologicam demonstrationis geopaleontologicae Vaticani Collis.

NUMISMA AUREUM PRO CONVENTU MATHE-
MATICORUM EX OMNIBUS GENTIBUS.

Anglicus commentarius *Nature* retulit descriptionem et figuram numismatis, quo, auctore dre. Fields ex Studiorum Universitate Torontina in Canada, praeclari mathematici, qui ad conventum eundem venerint, donabuntur.

Numisma imaginem Archimedis, qui mathematicorum summus habetur, exhibet, cum inscriptione circulari a Manlio poeta deprompta: « Transire suum pectus mundaque potiri ».

Retro apparet delineatio cylindri et sphaerae, quorum rationes statuere Archimedes contendit, et laureae frondes, et inscriptio: « Congregati ex toto orbe mathematici ob scripta insignia tribuere... »; addetur scilicet nomen eius, qui praemium vicerit.

HORAE SUBSECIVAE

REX ALNORUM

"W. GOETHE'S ERLKÖENIG" CARMEN
LATINE REDDITUM

*Quisnam per tenebras equitat sic serus, et austrum?
Est pater is, quocum filiulusque simul;
commodus ille humero puerum complectitur, ipsum
securus cingens atque tepore fovens.*

— *Fili mi, quare faciem sic anxius abdis?*
— *Alnorum regem nonne tuere, pater?*
Quem regem alnorum chlamys atque corona deco-
[rant?
— *Est nebulae tantum, mi puer, illa strues.* —

« *Huc ades, eia veni mecum, puer optime, ludos
iucundos tecum ludere namque volo;
floribus ornantur varie mea litora pictis,
auro texta quidem serica, mater habet.* »

— *Mi pater, alme pater, dic, nonne quod exhibet*
[audis
alnorum leni rex modo voce mihi?
— *Eia quiesce, quiesce puer dilecte: susurrat
per siccas frondes ventus at ipse ruens.* —

« *Grate puellae, mihi comitem te adiungere visne?*
*Hic tibi filiulae nam bene prospicient;
sunt mihi filiulae choreis de nocte suetae,
mulsus eris, laetus cantibus atque choris.* »

— *Mi pater, alme pater, dic mi, nonne inspicis*
[illuc
regis filiolas ista per atra loca? —
— *Fili mi, fili mi, prorsus et omnia cerno:
sic veterum salicum livida forma patet.* —

« *Carus es ipse mihi, specieque tua trahor: ergo,
sponte quod ire negas, vi subigere mea.* »

— *Mi pater, alme pater, nunc rex me stringit et*
[urget!
Heu, iam rex ictum contulit atque mihi! —

Hinc pater horret, equi celerans quatit ungula
[callem,
*stat puer intra humeros flens gemitusque ciens,
arripit ille domus tandem vix limen anhelus;
at puer in gremio morte solutus erat.*

I. FAV.

AD SANITATEM TUENDAM

Aphorismi sive praecepta medendi generalia ex pluribus casibus particularibus abstracta, ex variis auctoribus collecta.¹

§ 582. — Idem (in *Coacis*) ait: Sanguinum spuentibus confert, ut sint sine febre, leviter doleant, sputum tenue sit ad dies bis septem: febrim, tussire contumaciter et recentem semper sanguinem excernere, malum.

§ 583. — BALLONIUS ait: In validis tussibus, praesertim quum inanes sunt, dolorem audivimus tantum in ventriculo natum, ut necessario opitulandum ipsi ventriculo fuerit. Quemadmodum difficultas respirationis facit, ut sympathiae dolores in partibus ventris inferioribus oriantur, sic difficultas aliqua spirandi oritur ob laesionem doloremque partium in ventre contentarum, et tunc est opitulandum partibus ventris inferioris relicto thorace et partibus eius. Causa saepe latet in hypochondriis.

§ 584. — Qui tussiculosus est, stridulam habet vocem, impeditamque, praeter rationem emaciatur, dum genae rubicundum, floridumque aliquod habent, et in ceteris pendulae videntur, *pulmonicus* esse dicitur, id est tabidas aut phthisicus esse.

§ 585. — Diuturnus lateris dolor, qui ordinariis remediis non cedit, teste HIPPOCRATE (*Coac.* l. 1) in suppuratum abit. Tuberculum hunc in pulmone esse BALLONIUS asserit.

§ 586. — HIPPOCRATES (*De morbis*, l. 2) describit morbum, quem vocat σπᾶσμον τοῦ ὀρόρου τοῦ πλεύμονος, sive convulsionem articularum pulmonis.

§ 587. — Omnes fere hypochondriaci, per sympathiam quamdam occultam tho-

¹ Cf. fasc. mens. ianuarii MCMXXXIV.

COLLOQUIA LATINA

IV

Formulae petendarum facultatum¹

LUDIMAGISTER; NICOLAUS
et CRISPINUS discipuli

LUDIMAGISTER. — Quas ob res, Nicolae, consueverunt a magistris potestatem petere pueri?

NICOLAUS. — Ob duas potissimum.

LUD. — Scilicet?...

NIC. — Ob exitum e schola et absentiam a schola ad tempus.

LUD. — Quapropter solent exire a ludo?

NIC. — Vel ut corpus levent, vel ut emant aliquid necessarium. Item ob causam aliquam omnino fortuitam.

LUD. — Velim petitiones aliquas iis verbis iteres, quibus a me accepistis. Agite, pueri, auscultate atque operam date, et quae dicentur percipite.

NIC. — *Caput, dentes, venter mihi condolent, praeceptor; quocirca, precor, fac mihi copiam eundi domum.*

Febriculam sentio: tua cum venia domum me recipere concupisco.

Necesse habeo exire, praeceptor, ad hoc illudve emendum: si permittis, exibo, et post paulo revertar.

Vocor domum a servo, ab ancilla: possumne abire?

LUD. — Quomodo, Crispine, absentiae facultas roganda est?

CRISPINUS. — *Hoc illudve negotium mihi curandum, transactum reddendum, perficiendum est; hospitibus serviendum; aegrotanti sorori, fratri ministrandum.*

Parentes mei hanc, illam rem ut peragerem mihi praeceperunt; huc, illuc me

racem dolent, et medici existimant in pulmonibus latere malum, aut in costis, quum id fiat tantum ratione dispositionis hypochondriacae, in qua flatus excitantur pessimi, qui oberrantes dolorem pectori inferunt. Unde etiam ante diximus δυσπνίαν contingere posse, propter affectum et mesenterii et ventris inferioris.

§ 588. — HIPPOCRATES (*L. 5 Epidem.*) praeclara praecepta dedit de instituendis purgationibus. In purgationibus instituendis, ventres subpurgabis in morbis, quum matura fuerint, infra, ubi condesisse videris: signum habens, si nec anxii, aut capite gravati fuerint, aut quum post exacerbationes cessarint: sursum vero in exacerbationibus. Tunc enim sera sponte eleventur, quum anxii et capite gravati fuisse se se iactarunt.

§ 589. — Incredibilia sunt symptomata, quae eveniunt in principiis accessionum. Hinc HIERONYMUS GABUVINIUS narrat quemdam iuvenem vidisse se febre quotidiana laborantem, qui, simul ac accessio prehenderet, syncopizaret; deinde epileptico modo convellebatur.

§ 590. — Videmus in paucorum dierum febre corpus ita saepe resiccare, ut marasmodes pene reddatur: id quod maxime biliosis accidere solet.

§ 591. — BALLONIUS observavit quod somnus in multis morbis acutis laborem faciat, convulsionem et timores afferat. Per somnum non solvuntur febres, imo extenduntur, dolores augentur, fluxiones multiplicantur, crescunt inflammationes.

§ 592. — HIPPOCRATES (*de vet. medicina*) abunde docet, in salsis et acutis fluxionibus mitigandum esse, non evacuandum.

§ 593. — Idem (*In Coacis*) ait: Quibus salsuginosa sputa et tussis supprimuntur, his corpus velut a pustulis rubescit.

(Sequitur)

I. FAM.

¹ Ex IACOBI PONTANI opere, cui titulus: *Progymnasmatum latinorum*. — Passim retractavit hodiernisque moribus aptavit I. F.

mittunt; quamobrem hodie, cras, biduo, triduo in ludo adesse non potero.

Hac de re certiore te facere volui, amatissime praeceptor, quo id te conscio ac non repugnante fieret.

A scholis abfui heri, nudius tertius, quattuor, quinque dies, etc., ob hanc, ob illam causam; quam excusationem ne repudies, te vehementer oro.

LUD. - Hisce phrasibus edico a me potestatem petant omnes, et usitatam sibi luculentamque barbariem valere iubeant. Qui contra venerit, is et quod petet non impetrabit, et modis accipietur tam miseris, ut posthac omnes barbarismos odio vatiniiano oderit.

ANNALES

Novae de ponendis armis disceptationes.

Genevae Concilium praepositorum Conventui de ponendis armis, cuius quindecim Civitates sunt participes, congregatum est, praeside Henderson, qui eventus a mense Octobri superioris anni ad hodiernos dies resumpsit, animadversiones conferens a maioribus nationibus propositas tum de minuendis armis quae nunc sunt; tum de paribus iuribus statuendis quum Germaniae exercitum suum armis ad defensionem munire licuerit; denique de securitate; in qua quidem quaestione et pignora continerentur ad pactiones recte exequendas, quae decernerentur. Est immo de securitate hoc argumentum, in quo maxima et nunc intercedit sententiarum discrepantia. Henderson vero minime desperat, Anglicumque gubernium conciliatoris partes sibi assumpsit. Postremae Gallicae litterae, ante oculos ponentes, pignora aleae respondere debere, certiore

fieri Gallorum nomine requirebant, quo Germanici belli apparatus iam pervenissent, et quo producendi essent; congruens indubie postulatio, ex qua deduci quoque liceret, Galliam demum inclinem factam esse ad aliquam armorum auctionem Germaniae concedendam. Anglia huiusmodi postulata ad Germaniam transmisit; ex parte vero sua a Germania causas repetiit, quibus rationes expensi pro armis immodica incrementa recens habuerint.

Dum scribimus, Germanorum responsum exspectatur.

* * *

Gallicae res.

Doumergue ad Gallicum aerarium restaurandum parsimoniae viae prae fracte ingressus, institorum stipendia atque etiam emeritae militiae commoda per decretum minuit, partium, quarum intererat, reclamationes commovens; quas tamen auctoritate sua compescere valuit, atque etiam, prouti dictitant, minitatus, se ab incepto pro patriae salute opere recessurum, et ad agrum suum, quo, Cincinnatus alter, se receperat, reversurum.

* * *

Pacis foedera.

Austrorum Hungarorumque administratorum collegii Praesides, Dollfuss et Goemboes, cum Mussolinio, Italicorum negotiorum duce, Romam convenere ad foedus inter tres nationes ferendum, cuius haec essent capita:

I. - Ut nationes ipsae concordii animo sociam operam promoverent, tum ad populorum suorum bonum, tum etiam ceterarum Europae gentium;

II. - Quo magis in dies commerciorum ceterarumque oeconomicarum rerum progressum et incrementum vicissim curarent;

III. - Italici gubernii iam aliquot men-

sibus propositis rationes de Danubiana quaestione solvenda, Austria et Hungaria pro sua parte ratas haberent.

* * *

Regia funera.

Hagae supremum obiit diem Emma, Batavi regni quondam regina. Postquam marito viduata est, Guilelmae filiulae tutelam optime exercuit; quum autem haec regnum obtinuit, a publicis rebus omnino abstinuit atque in privatum civium bonum unice intendit; quo factum est, ut iure meritoque omnium civium ordo eius mortem valde nunc deploret.

POPPLICOLA.

VARIA

Eosdem casus saepe diversis gentibus accidere.¹

Si quis praesentes res conferat cum praeteritis, et quae iam olim gesta sunt cum iis comparare volet, quae subinde fieri videmus; is facile intelliget eadem et nunc et olim vitia regnare, easdem cupiditates, eosdem denique furores hominum animos exagitare. Quo fit, ut qui in Reipublicae administratione res aliquas diligenter examinet, facile queat de futuris providere, et futura pericula iisdem remediis avertere, quibus veteres usi sunt, siquidem illa in promptu fuerint; aut, si non suppetant, de iis cogitare queat. Sed quia negligitur haec contemplatio, aut certe ab iis qui res antiquas legunt non intelligitur; ab iis vero qui Rempublicam administrant plane nescitur; idcirco fit, ut subinde eadem incendia eademque mala ut olim oriantur.

¹ EX NICOLAI MACHIAVELLI *Disputationibus de Reipublica ex prima decade T. Livii*, lib. I. - Latine reddidit H. Bindi.

Anno p. C. n. MCDLXXXIV amiserant Florentini magnam imperii partem, quum, inter cetera, Pisae quoque defecissent: idcirco ut id recuperarent, bellum gerere cogebantur; sed quia praepotentes erant hostes, a quibus hae fuerant ablatae, magnos sumptus faciebant Florentini, nec tamen quidquam praeclari gerebant. Sumptuum magnitudo populo gravis erat, atque illinc multae querelae oriebantur adversus decemviros, qui antiqua consuetudine in Republica Florentinorum rebus bellicis praefecti erant; quae res eo usque aucta est, ut publice omnes auderent in Decemviros referre causas et bellorum et onerum, quae ob bella ferenda essent, assererentque, si hic magistratus a Republica tolleretur, fore etiam ut finis bellorum sequeretur. Hinc accidit ut, quum tempus esset Decemviros eligendi, nullos prioribus surrogare voluerint, et rei quoque bellicae curam Senatui commiserint. Sed hoc ipsum Reipublicae tam perniciosum fuit ut, non modo finem bellis imponere, ut vulgo putabatur, nequiverit, verum novas bellorum causas pepererit. Nam sublati iis qui prius bellum prudentia quadam ac rei militaris peritia administrabant, praeter Pisas, etiam Aretium amiserunt, et multa alia loca; quamobrem agnito suo errore Florentinus populus, quumque animadvertisset ea mala non ex medico, sed ipso febris incendio nasci, intermissum Decemvirorum magistratum restituerunt.

Huic casui similis alius fuit Romae, quum adversus Consules plebs flagrare coepisset. Nam quum illic quoque subinde nova bella repullularent, ut ne respirandi quidem facultas dari videretur, existimare debebant id accidere sibi propter ambitionem vicinorum, qui eos opprimere conarentur; sed ipsi causas in Consules reiciebant, et Patriciorum cupiditates, tamquam si ii, quum Romae plebem tribunitia potestate munitam vexare satis non possent, eam extra urbem educere, et sub

Consulum imperio fatigare, vel plane opprimere vellent. Idcirco necesse esse aut tolli Consulum imperium, aut certe legibus ita limitari, ut neque domi, neque militiae plebi molestum esse posset. Qui primus ea de re legem rogavit fuit Terentillus, Tribunus plebis, qui suadebat ut quinqueviri eligerentur ad limitandam Consulum potentiam. Ob eam rem quamvis Patres vehementissime indignarentur, atque imperii maiestatem imminutam contenderent, si sua dignitas ipsis non aliter conservaretur; tamen vicit Tribunorum pertinacia, ut extinguere Consulum nomen oportuerit. In quorum locum quum Tribuni consulari potestate crearentur, Consulibus appellationem odio prosequerentur, rem ipsam atque potentiam retinebant sub alio nomine; idque eo usque observatum, donec, errore cognito, sicut Florentini ad Decemviros, ita illi ad Consules redierunt.

* *

Carbonarius et Fullo.

Conduxerat perquam spaciosas aedes Carbonarius; itaque invitat Fullonem habitantem angustius, ad se uti commigret. Negavit Fullo sibi hoc faciendum, neque fieri omnino oportere: — « Quid commercii — inquit — inter nos esse possit, quum quae ego forte eluendo nitida reddidissim, ea tu fuligine et maculis repleres? »

Docet fabula dissimilia non recte coniungi.

* *

Pro iudicibus mensarum elegantibus.

ESCARUM ORDO:

Puls ex furfuricula.

Asellus marinus elixus, garo piperato conditus.

Perna cum pisis.

Turdi inter crustula veru per ignem acti.

Poma mulso confecta.

* *

Iocosa.

Tuccium Pater ad ecuria ducit, eumque monet:

— Ab eculeo illo disce; qui nondum tertium vitae annum absolvit, iamque quinquaginta libellarum millia lucratus est!

Tuccius in schola.

MAGISTER. — Age, Tucci, recenseas mihi corpora illa caelestia, quibus directa ratio est cum nostro orbe.

TUCCIUS prompte: — Monoplana, biplana, aeronaves dirigibiles...

* *

Aenigmata.

I.

Me dulce et niveum tibi saepe dat alma capella;

Matris et ex mamma parvulus ore trahit.
In calicem me nunc, quaeso, te fundere noli,
Ni saltem minimum hoc alterum abesse [scias.

Si facias aliter, pueri, cui pocula donas,
Haec res tota frequens ora genasque luet.

II.

Non prius, ipse etenim haud habeo tibi, amica [secundum.

Sacra Iovi totum urbs Hellade in occidua.

Aenigmata in superiore fasciculo proposita hic respondent: 1) *A-via*; 2) *Mel-os*.

.....

LIBRI DONO ACCEPTI

Orazio, *Epistole* scelte e commentate da PAOLO ROASENDA. — Edid. Societas Editrix Internationalis Augustae Taurinorum, Mediolani, Genuae, Parmae, Romae, Catanae; ven. lib. 3,50.

RAPHAELIS PAONE, *Eugenitus*. Carmen. — Ex off. typ. « Abenavolo » E. Riccio, Teani, 1933.

DE ROBERTI SCOTTI

[25]

NAVARCHI ANGLI, ITINERE ANTARCTICO

Et mobile quoddam operculum curvatum erat et unum ex manubriis carebat energemate. Quae vitia dum corriguntur, reliquum diei abit spatium. Postero die post horam decimam traheae prosperere coeperunt, interdum constiterunt, sed unum adversum erat, quod, simulatque Day in glaciem tenui tectam nive direxit, revulsae sunt catenae. Vehementer mea interest — haec paulo post meridiem eius diei euntes prospiciens traheas Scottus — vehementer mea interest hoc genere vehiculorum profici, etiamsi nobis ad polum properantibus non magno sint commodo. Si quid dederint adiumenti, ostensum erit his vehiculis universam mutari posse in polaribus regionibus vecturam onerum. Qui viderit hodie moventes machinas, fatebitur esse peritiles, et quae fuerant vitia, omnia mechanica fuerunt vitia. Hora post meridiem prima nuntiatum est traheas sex confecisse chilometra. Sed postero die in « Lingua Glaciali » difficilior traheis via. Scottus cum septem sociis statim secutus est. Sed mirum, nullae principio in illa regione conspectae traheae sunt, pro trahis putabantur rara phocarum corpora in glacie iacentia. Tandem ab altera « linguae » parte prospectae sunt et impressa nivi vestigia signabant iter. Movebantur traheae, etiam salebrosam glaciem facile videbantur transire. Quum illae ab « Armitage » abessent chilometra quatuor, Scottus assecutus est. Qui administrabant affirmaverunt rem bene procedere, nullam in machinis, ubi semel coepissent moveri, esse moram, sed cylindros et magis posteriores nimium calefieri, contra generatorium gasis ambiente

aura citius refrigerescere; ad temperandum incitari oportere motorium, post consistendum et motorium obtegendum, quoad aequabiliter diffundatur calor. Quum ibi ientatum esset, Lashly trahea percurrit usque ad promontorium. Day, quum principio aegerrime laborasset salebrosa glacie, totam fere horam conatus procedere coepit tam cito, ut viri diutius pares esse non possent. Coorto turbine, festivum erat traheam videre currentem per nives et nebulas.

Postridie, a. d. VI kal. Nov. circiter decimam horam prior Lashly omnibus spectantibus incitavit motorium, prior ad limen Rossi, quod inde aberat chilometris novem, pervenit. Sed ibi, quod absumpserat unguentum, constitit. Day, quum se novis extricasset difficultatibus, celeriter sequitur traditoque socio oleo, maxima quae potest velocitate ascendit in aequor Rossicum, omnium digariorum primus. Qui procul stant, clamorem tollunt laetitiae. Interim Lashly suum motorium expedierat et minus quidem celeriter, sed tamen perpetuo acclivem glaciei aditum superavit.

Hae traheae, — inquit Scottus, — consiliis meis non sunt necessariae, neque, si non multum iuverint, mirabor. Sed tamen admirationi fuerunt etiam nautis nostris, quorum antea nunquam magna fuisset fiducia. « Si ita haec vehicula properant, inquit Edgar Evans, qui volumus? Sed expectandus effectus est. Nemo has traheas magni faciet, nisi prius ducenta saltem chilometra confecta viderit. »

A cylindris Scottus timebat, quos mallet ferratos, et quam recte timuisset, pro-